

«АСТАНА» ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАРЖЫ ОРТАЛЫҒЫНЫҢ
БІРІНШІ ИНСТАНЦИЯЛЫҚ СОТЫНДА

2025 жылғы 14 наурыз

№ AIFC-C/SCC/2024/0041 іс

Асхат Серкбаев

Талап қоюшы

қарсы

«China Construction Bank Corporation Astana Branch» филиалы

Жауапкер

ШЕШІМ

Сот Судьясы:

Лорд Баннер КС

БҰЙРЫҚ

1. Талап-арыз қанағаттандырусыз қалдырылды.
2. Шығындар туралы бұйрық шығару көзделмеген.

ШЕШІМ

1. Осы талап-арыз арқылы Талап қоюшы Серкбаев мырза Жауапкерге — Қытай Құрылыс Банкінің Астана қаласындағы филиалына («ССВ») — оның Жауапкермен еңбек қатынастарына байланысты талаптарын қояды.
2. Серкбаев мырза ССВ-де маркетинг бөлімінің аға қызметкері лауазымына 2022 жылғы 12 желтоқсанда жасалған және 2023 жылғы 12 желтоқсанға дейін күшінде болған мерзімді еңбек шарты бойынша қабылданған. Кейіннен бұл шарттың мерзімі тағы бір жылға, 2024 жылғы 12 желтоқсанға дейін ұзартылған. 2024 жылғы 16 мамырда тараптар қосымша келісім жасасып, соған сәйкес Талап қоюшы маркетинг бөлімінің менеджері лауазымына тағайындалған.
3. 2024 жылдың екінші жартысында Талап қоюшы ішкі шағым жолдап, онда оның пікірінше жергілікті қызметкерлер мен Қытайдан Қазақстанға жіберілген, ССВ бас кеңсесі орналасқан елден келген шетелдік мамандар арасындағы жалақы деңгейлері мен өзге де еңбек шарттарындағы негізсіз айырмашылықтарды көрсеткен.
4. Тараптар арасында келіссөздер жүргізілген, алайда дауды реттеу мүмкін болмаған.
5. ССВ Талап қоюшының еңбек шартын ұзартпаған, нәтижесінде оның мерзімі 2023 жылғы 12 желтоқсанда аяқталған.
6. Сот талқылауы барысында тараптар Сотқа кезектескен жазбаша өтініштер мен жауаптар түрінде көптеген дәлелдер мен уәждер ұсынған, олардың көпшілігі МФЦА Сотының Ережелеріне сәйкес құқықтық негізге ие болмаған. Бұл процесс шамадан тыс күрделі болып, дауды тиімді қарауға кедергі келтірген. Осыған байланысты 2025 жылғы 29 қаңтарда Сот келесі нұсқаулар берген:

- «1. Осы іс бойынша Астана уақыты бойынша сағат 13:00-де (Ұлыбритания уақыты бойынша 08:00-де) 2025 жылғы 20 ақпан, бейсенбі күні 4 сағаттан аспайтын бейне тыңдау өткізіледі.
2. 2025 жылғы 3 ақпан, дүйсенбі күні Астана уақыты бойынша 16:00-ге дейін тараптар Сотқа Соттың шешім шығаруы қажет мәселелердің келісілген тізімін ұсынуы тиіс.
3. 2025 жылғы 10 ақпан, дүйсенбі күні Астана уақыты бойынша 16:00-ге дейін Талап қоюшы келісілген мәселелер тізіміндегі әрбір сұрақ бойынша өзінің негізгі (skeletal) уәждерін ұсынуы тиіс.
4. 2025 жылғы 10 ақпан, дүйсенбі күні Астана уақыты бойынша 16:00-ге дейін Жауапкер келісілген мәселелер тізіміндегі әрбір сұрақ бойынша өз ұстанымын білдіретін негізгі (skeletal) уәждерін ұсынуы тиіс.
5. Негізгі (skeletal) уәждердің көлемі А4 форматындағы 25 беттен аспауы тиіс. Оларда МФЦА Сотына бұрын ұсынылмаған жаңа дәлелдер келтірілмеуі керек. Құжаттарға сілтеме жасалған жағдайда, олардың Сотқа бұрын берілген материалдар ішіндегі орналасуына нақты сілтемелер көрсетілуі тиіс.
6. 2025 жылғы 10 ақпан, дүйсенбі күні Астана уақыты бойынша 16:00-ге дейін тараптар Сотқа: (1) тыңдауда тарап атынан сөйлейтін бір тұлғаның толық аты-жөні, лауазымы және ұйымы туралы ақпаратты және тыңдауға қатысатын тұлғалар тізімін; (2) тыңдауда қай тілде

сөйлейтінін растауы тиіс. Аппарат тараптар орыс тілін таңдаса, синхронды аударманы тегін қамтамасыз етеді.»

7. Өкінішке қарай, берілген екінші нұсқауға қарамастан, тараптар Сотқа келісілген қаралатын мәселелер тізімін ұсынбады, оның орнына әр тарап біржақты түрде әзірлеген екі бәсекелес тізімді тапсырды. Тараптардың әрқайсысы өз ұстанымын осы өздері жасаған мәселелер тізіміне сүйене отырып баяндады. Бұл Сотқа істі түсінуге көмектеспеді, керісінше даудың мәнін жеңілдетудің орнына оны одан әрі күрделендірді.
8. ССВ-нің сот отырысын кейінге қалдыру туралы өтініші және Серкбаев мырзаның қамтамасыз ету шараларын қолдану туралы өтініші 2025 жылғы 17 ақпандағы бұйрыққа сәйкес Сотпен қанағаттандырылмады.
9. 2024 жылғы 19 ақпанда, сот отырысына бір күн қалғанда, Серкбаев мырза жаңа куәгерлік айғақтарды ұсыну ниетін білдірді. Сот оған мұндай жағдайда тиісті рұқсат беру туралы өтінішті отырыстың басында беруі керектігін және бұл мәселені қарауға дайын болуы тиіс екенін, оның ішінде тыңдауды кейінге қалдыру қажеттілігі (және соған байланысты шығындар) туындауы мүмкін екенін, сондай-ақ ССВ-ге жаңа дәлелдерге жауап беруге әділ мүмкіндік беру қажет болатынын көрсетті, егер оның кеш берілген өтініші қанағаттандырылса.
10. 2025 жылғы 20 ақпандағы сот отырысының басында Серкбаев мырза бұл өтініштен бас тартқанын растады. Осыған байланысты бұл мәселені осы шешімде одан әрі қарау қажет емес.
11. Тыңдау барысында тараптар Соттың сұрақтарына жауап беру арқылы өз ұстанымдарын түсіндірді және даудың негізгі мәселелері мыналар екені анықталды:
 - a. Серкбаев мырза жалақы және/немесе еңбек шартының мерзімі бойынша заңсыз кемсітушілікке ұшырады ма?
 - b. Оның 2024 жылғы желтоқсандағы мерзімді еңбек шартының ұзартылмауы заңсыз болды ма?
 - c. Егер (a) және/немесе (b) сұрақтарына жауап оң болса, қандай құқықтық қорғау шарасы тиісті болып табылады?
12. Осы шешімнің қалған бөлігі жоғарыда көрсетілген мәселелерге шоғырланады. Тараптардың көлемді жазбаша ұстанымдары мен дәлелдеріндегі өзге барлық уәждер ескерілді, алайда Сот 2025 жылғы 29 қаңтардағы нұсқауларға қайшы түрде келісілген даулы мәселелер тізімінің болмауын, сондай-ақ АХҚО Сотының Ережелерінің 1.6-ережесінде бекітілген негізгі мақсатты және пропорционалдық қағидатын ескере отырып, бұл шешім тек жоғарыда аталған негізгі мәселелерге ғана назар аударады.

Серкбаев мырза жалақы және/немесе еңбек шартының мерзімі бойынша заңсыз кемсітушілікке ұшырады ма?

(i) Дәлелдер

13. Сот талқылауы барысында Серкбаев мырза Қытайдан Қазақстанға ауыстырылған қызметкерлер мен Қазақстанда тұрақты түрде жұмыс істейтін қызметкерлер арасында, ұқсас немесе мәні жағынан бірдей еңбек функцияларын орындаған жағдайда, жалақы мөлшеріндегі болжамды айырмашылықтарға назар аудартты. Өзінің жазбаша ұстанымында ол сондай-ақ еңбек шартының мерзімі мен жалақы төленетін валютадағы болжамды айырмашылықтарға да сілтеме жасаған.

14. Өз дәлелдерінде, осы және істің өзге де аспектілері бойынша, Серкбаев мырза Ұлыбритания Парламентінің актісі болып табылатын 2010 жылғы «Теңдік туралы заңға», сондай-ақ Ұлыбритания еңбек құқығының өзге нормаларына қатысты сот тәжірибесіне сүйенген.
15. Алайда АХҚО-ның Еңбек регламенті АХҚО шеңберіндегі ең төменгі еңбек құқықтарын реттейтін толыққанды нормативтік акт болып табылады. 2010 жылғы «Теңдік туралы заң» бұл юрисдикцияда заңдық күшке ие емес. Сондай-ақ, АХҚО Еңбек регламентіне ұқсас болғанымен, толық бірдей емес заңнамаға қатысты сот тәжірибесіне сүйенгенде сақтық таныту қажет.
16. Бұл іске анағұрлым тікелей қолданылатын норма — АХҚО Еңбек регламентінің 59(1) тармағы, ол жынысы, отбасылық жағдайы, нәсілі, ұлты, діні, жасы немесе мүгедектігі негізінде кемсітушілікке тыйым салады.
17. Регламенттің 59(2) тармақ былай делінген:

«(1) тармақша үшін Жұмыс беруші Қызметкерді кемсітеді, егер:

 - (a) жұмыс беруші қызметкерге бірдей жағдайларда басқа адамдарға қарағанда төмен қолайлы жағдай жасаса; немесе
 - (b) сол бір ереже, критерий немесе тәжірибе қолданылғанда, қызметкер (1)-тармақта көрсетілген сипаттары жоқ адамдармен салыстырғанда қолайсыз жағдайға түссе; немесе
 - (c) (1)-тармақта көрсетілген негіздердің кез келгені бойынша қызметкерді қорқыту, дұшпандық, қорлайтын немесе қорқынышты жұмыс ортасын тудыратын қалаусыз әрекетке ұшыратса, онда бұл кемсітушілік болып табылады.»
18. Сонымен қатар Регламенттің 59(3) тармағы:

«(2)(b) тармақша үшін, ереже, критерий немесе тәжірибе кемсітушілік болып саналады, егер:

 - (a) жұмыс беруші оны қызметкерге тән сипаттары жоқ адамдарға қолданса немесе қолдана алса; және
 - (b) бұл сол сипаттағы адамдарды қолайсыз жағдайға қоюы мүмкін болса; және
 - (c) ол нақты қызметкерді де осындай қолайсыз жағдайға қоюы мүмкін болса; және
 - (d) жұмыс беруші оның заңды мақсатқа жетудің пропорционалды құралы екенін дәлелдей алмаса.»
19. Қысқаша айтқанда, 59(1) тармақ тікелей кемсітушілікке қатысты, ал 59(2) тармақ объективті түрде ақталуы мүмкін жанама кемсітушілікке қатысты.
20. Серкбаев мырза сот отырысында өз талаптарын ұлт негізіндегі тікелей кемсітушілікке сүйеніп құрғанын растады.
21. ССВ Қытайдан ауыстырылған экспатрианттар мен Қазақстанда жұмыс істейтін жергілікті қызметкерлер арасында кемсітушілік жоқ екенін жоққа шығарды. Банк жалақы мен шарттардағы айырмашылықтар қызметкерлерді Қытайдан Қазақстанға көшуге ынталандыру үшін қажет болғанын айтты. Әйтпесе, олардың нақты табысы төмендеп, бұл көшуге кедергі болар еді. Сонымен қатар, ССВ өкілі Камбалиев мырза Пекиннен Астанаға қызметкерлерді ауыстыру банктің стратегиясын жүзеге асыру, орталық пен филиал арасындағы үйлестіруді күшейту және тәуекелдер мен реттеуші талаптарды бақылауды жақсарту үшін қажет болғанын түсіндірді.
22. Сот екі тараптан да экспатриант қызметкерлер мен жергілікті қызметкерлердің салыстырмалы жағдайына қатысты өзге юрисдикцияларда прецеденттер бар-жоғын сұрады. Екі тарап та мұндай ақпарат ұсына алмады. Мұндай мәселелер басқа юрисдикцияларда қаралмаған болуы

таңғаларлық. Дегенмен, Сот өз бетінше зерттеу жүргізген жоқ, себебі табылған материалдар тараптарға пікір білдіруге ұсынылуы тиіс еді. Соған қарамастан, Сот заң нормалары мен тараптардың дәлелдеріне сүйене отырып нақты қорытынды жасай алды.

(ii) Сот қорытындылары

23. Бұл жағдайдың тікелей кемсітушілікке жатпайтыны айқын. Айырмашылық факторы ұлтында емес, қызметкердің ауыстырылған экспатриант болып табылуында (оның ұлтына қарамастан) немесе Қазақстанда тұрақты жұмыс істейтін тұлға болуында (сондай-ақ оның ұлтына қарамастан).
24. Алайда, бұл айырмашылық факторы өзі кемсітушілік болып табылмаса да, іс жүзінде (оның мақсатына қарамастан) Қазақстан азаматтарына теріс әсер етуі әбден мүмкін (олар жергілікті негізде жұмыс істейтін қызметкерлер тобының басым бөлігін құрайды), Қытай азаматтарымен салыстырғанда (олар ауыстырылған экспатрианттар тобының басым бөлігін құрайды). Осы негізде Сот қаралып отырған шара жанама кемсітушілік болып табылады және АХҚО Еңбек регламентінің 59(3)(а)-(с) тармақтарының қолданылу аясына жатады деп есептейді.
25. Дегенмен, Соттың пікірінше, мұндай жанама кемсітушілік ССВ ұсынған және осы шешімнің 21-тармағында қысқаша баяндалған себептер бойынша айқын түрде негізделген. Қызметкерлерді Пекиннен Астанаға ауыстыру – заңды іскерлік мақсат, ал бұл қызметкерлердің мұндай ауысуға келісуіне қаржылық кедергі болмауын қамтамасыз ету – осы іскерлік мақсатқа жету шеңберіндегі заңды мақсат болып табылады. Талап қоюшы Серкбаев мырза шағымданған шаралар осы заңды мақсатқа жетудің пропорционалды құралы болып табылады.

Серкбаев мырзаның 2024 жылғы желтоқсандағы мерзімді еңбек шартын ұзартпау әрекеті заңсыз ба?

26. Өз талап-арызының осы бөлігі шеңберінде Серкбаев мырза ССВ оның мерзімді еңбек шартын ұзартпауға заңды негіздер болмағанын алға тартады.
27. АХҚО Еңбек регламентінің 65 тармағы мынаны көздейді:

«Осы Регламенттерде, осы Регламенттерге сәйкес Кеңес шығарған ережелерде және Қызметкердің еңбек шартында көзделген құқықтарды қоспағанда, еңбек қатынастары тоқтатылған жағдайда Қызметкердің Жұмыс берушіден өтемақы немесе төлем алуға құқығы жоқ.»
28. Серкбаев мырза бұл талаптың осы бөлігіне қатысты қандай да бір қолданылатын ережелерге немесе өзінің еңбек шартының шарттарына сілтеме жасаған жоқ.
29. Осылайша, талаптың бұл бөлігі тек АХҚО Еңбек регламентінің еңбек қатынастарын тоқтатуға қатысты ережелеріне негізделеді. Бұл ережелер Регламенттің 10 бөлімінде көзделген.
30. Регламенттің 60 тармағы жұмыс берушіге қызметкермен еңбек қатынастарын белгілі бір ескерту мерзімдерін сақтай отырып тоқтатуға мүмкіндік береді. Осы ескерту мерзімдері сақталған жағдайда, жұмыс беруші тоқтатудың себебін көрсетуге міндетті емес.
31. Бұл іс бойынша 60-шы тармақты бұзу туралы айып тағылған жоқ.
32. Сондықтан ССВ тарапынан Серкбаевтың келісімшартын ұзартпау туралы шешімді негіздеу талап етілмейді.

Құқықтық қорғау құралы қандай бұзушылық болған жағдайда қолданылады?

33. Жоғарыда көрсетілген Сот тұжырымдарын ескере отырып, үшінші мәселе туындамайды.

Қорытындылар

34. Өз дәлелдерінде, осы және істің өзге де аспектілері бойынша, Серкбаев мырза Ұлыбритания Парламентінің актісі болып табылатын 2010 жылғы «Теңдік туралы заңға», сондай-ақ Ұлыбритания еңбек құқығының өзге нормаларына қатысты сот тәжірибесіне сүйенген.

35. Жоғарыда айтылғандардың негізінде талап-арыз қанағаттандырылмауы тиіс. 35. ССВ сот шығындарын Серкбаевтан өндіріп алуды сұрайды, себебі ол бітімгершілік ұсынысына жауап бермеген, бұл ССВ-тің айтуынша, сот процесін болдырмауы мүмкін еді.

36. АХҚО Сотының 26.9 тармағына сәйкес:

«СМТ шағын талап ісі тарапына екінші тараптың шығындарын, алымдарын және шығыстарын, соның ішінде апелляцияға байланысты шығындарды төлеуді бұйыра алмайды, тек келесі жағдайларды қоспағанда:

(1) СМТ орынды деп есептейтін сот шығындарының бөлігі; және

(2) соттың жедел тәртіппен бағалауы бойынша, негізсіз әрекет еткен тарап төлеуі тиіс қосымша шығындар.»

37. Бұл іс бойынша сот алымдары жоқ, сондықтан (1) тармақ қолданылмайды.

38. Сот (2) тармақ бойынша шығындар туралы шешім шығармайды. Екі тарап та іс жүргізу барысында толықтай тиісті тәртіппен әрекет етпеген. Әр тараптың әрекеті шамамен бірдей деңгейде негізсіз болғандықтан, шығындарды бір тарапқа жүктеу әділетсіз болар еді. Сонымен қатар, Талап қоюшы Серкбаев мырзаның заңгерлік өкілі жоқ, ал ССВ заңды тұлға ретінде ұсынылған.

39. Сондықтан шығындар туралы бұйрық шығарылмайды.

Сот қабылдады,

Лорд Баннер КС,
Судья, АХҚО Соты

Өкілдік:

Талап қоюшы өз мүддесін өзі қорғады.

Жауапкердің атынан «TKS Disputes» ЖШС, Қазақстан Республикасы, Алматы қ., серіктесі Равиль Кассильгов мырза және кіші серіктесі Айбек Камбалиев мырза өкілдік етті.